

Θοκία, η τις κέθεις νὰ παρουσιάζηται ως γραμματικόν, παράγραφον τὸν σύγχρονον αὐτῆς Διογέτην τὸν Ρωμανὸν νὰ ἀναχωπυρήσῃ τὸν ἐσθισμένην καλλονὴν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης (23). Ο δέ ίωστὴ Κύπριος ὁ ἐπὶ τῆς Πατριαρχίας αὐτοῦ μετανομασθεὶς Γρηγόριος ἐπηνέθη, ως καλλωπίσας τὰ συγγράμματα αὐτοῦ δι' ἀνθερότητος τῆς ἀρχαίας γλώσσης, η τις εἶχε σένσει διὰ πολλοῦ χρόνου εἰς λύθην· διότι ἱκανάριστον αὐτὴν δι' ιδέας εύφυτας καὶ φιλομαθεῖας, καὶ ἐκφέρων εἰς φῶς ἐνέθεσεν αὐτῇ νέαν ζωὴν καὶ ψυχὴν. [24].

Άλλ' εὰν Ἀττικαὶ δὲν εἶναι ἔκειναι αἱ λέξεις, παύουσι οὖσα; τοῦ νὰ ἔναιε Ἑλληνικά. Καὶ τὶ ὡφελεῖ ἔναν δεν ἀνάγνωσκωνται εἰς δοκίμους συγγραφεῖς; Μέγαν ἄριθμὸν λέξεων πάντη νεοφανῶν δὲν παρέχουσι καὶ αἱ ἐπιγραφές; Τὰ διλγάριθμικα συγγράμματα, δοσαθησάντων αἱ διὰ θαύματος ἐκ τοῦ παιδαράτορος χρόνου μεταξὺ τόσων ἀπειραρίθμων δύνανται νὰ συμπεριλάβωσιν ἀπαντά τὸν πλοῦτον, τυσοῦτον γλώσσας πολὺς σύγκου καὶ πλουσίας, ὡς τῆς Εὐλωνίκης; Ήμεῖς καθημετηριών ἀκούομεν τὸν λαὸν μας προφέροντα λέξεις οὐσιαστικῶν καὶ ἀφηρηγένων ἀπλᾶς καὶ συνθέτους, οὐνόματα ρηματικὰ, ἐπίθετα σχηματικά, φρενικά, οὐσιαστικά, ἐξ ἐπιθέτων, θέματα ρημάτων ἀνθρώπων καὶ ἀνωμάλων, ἐκφράσεις γρείσσεις καὶ πλήρεις ἐννοιῶν, ἀπαντά περιγράμμενα σύντομάρθρητος ἐξ ἀπηργικούμενης καὶ καθαρωτάτης πηγῆς, ἔνιοτε εὐρέοκομεν ἐν τῇ ζώσῃ γλώσσῃ τὰ θετικά, τῶν ὅπειν όλλειτοι τὰ ἀρχαῖα, ή τὰ αὔξητα καὶ ὑποκοριστικά. Πρὸς τούτοις ἐπειδὴ πολλοὶ δροὶ διέμεναν ἡνεάργητοι πρὸς τὴν ἐκφράσιν τοῦ ἔντυπουμένου, ἔντυπούτον τοῦς Ἑλλησις νὰ ἐπιζητῶσι τὰ ἀληθεῖς αἴτιαν σημανόμενον. Τοῦτο δὲ δυνάμενον προφανέστατα νὰ παραδειγματίσωμεν ὡς ἔξις. Τις δὲν παραδέχεταις ὡς δόκιμον τὸν λέξιν μάνναν, ἢ τὴν ἄλλην βρύσιν, ἐνῷ ἡ μὲν παρὰ Λουκιανῷ ἐν τῇς ἑταρικοῖς θείλαγοις εὐρίσκεται μετανάστιον. Η δὲ παράγεται ἐκ τοῦ ἀρχικούτατου φύλακος βρύου; Ο Βεσσιλίσκος τοῦ Ἀριστοτελοῦς νομίζεται ὃ τὸ λεξικογράφων καὶ φυσιοτορικῶν ὁ Τρογκλός (Cretumus) καὶ τινες ἀπεκτηνέτες ἐκ τῆς ὁμοιαὶς ὑπονάστην, διὰ τοῦτο ὄνομάζεται οὗτος; διὰ τινὰ ἐπιθεμάδα ἢ στρέματα ἐπὶ κατφύλης ὡς τῶν πολλαῖς ἡγεμόνων, ὃ βασιλίσκος τὸν ὄποιον νομίζω τὸν τέραννον ἀλιέα τῶν ποταμῶν, μᾶλλον λαζηβάνει τὸ ὄνομα διὰ τὴν ποικιλίαν τῶν χρωμάτων κύτον συγκατίσασκην βιστιλικὸν τινάκι μανδύν. Ή θελε προσθέσω καὶ ἔτερη παραδείγματα, ἐὰν δὲν ἐφεύγουν διὰ ἐπιμηλιῶν τὸ ἐπιχειρημα πέρον τοῦ δέντρου. Ως δὲ παραχνηρεῖ τὶς ἔνδοξες συγγραφεῖς, καθ' ὅλης τὰς γλώσσας ἡ γρῆσις διὰ σιωπηλῆς συνακινέσεως,

ἐπάγει εἰς τινὰς συνήθεις λέξεις, ιδέας τινάς, περιορίζουσα οὕτω τὸ σημανόμενον αὐτῶν. Ο λαὸς ἰσχυρώτερος τῆς συνηθείας, καὶ διτις οὐδέποτε ἀναμιγνύει ιδέαν τιὰ ἀτομικὴν εἰς τὸ δλον ἀτροισμα τῶν ιδεῶν, τὰς ὅποιες παρεδέχθη ἵκ παραδόσεως ὑπάρχει ὁ ἀριστος φύλακ τῆς ἐννοίας τῶν φωνῶν· αὗτη δὲ συνισταμένη εἰς τὸν ὄλοκληρον σημεσίαν τῆς λέξεως, περιλαμβάνει καὶ τὰς λοιπὰς ἐπισάκτους ιδέας, δισας προσάπτει τὴν ποιητὴ χρῆσις. Ἐνταῦθεν δὲν πρέπει νὰ θεωρῶμεν εἰς τὰ δύναματα ως κυρίων μόνην τὴν πρὸς αὐτὰς ἀποδίδος μέντην γνωστικὴν ιδέαν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐνθυμώμεθα, διτις ἡ λεπτότης τοῦ λογισμοῦ, καὶ φίλοκαλλία ἔκπταται ιδιαιτέρως ἐκ τῶν ἐπισάκτων ιδεῶν, αἵτινες τροποτο λογοῦσι τὴν κυριωτέραν. (25) Εάν λοιπὸν τὶς ἐπιμετλῶς καὶ εὐσυλλογίστως διατρέχῃ εἰς τὰ ἐργαστήρια καὶ καλύπτει τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐρευνήσῃ τοιάτις λέξεις, θέλει βεβαίως πλουτήσει τὸ λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ διασαρήσει πολλὰς ἀπορίας, αἵτινες ἀκατάνισταν καὶ βρασανίζουσι τοὺς ἀρχικοτέρους καὶ διορθωτὰς τῆς γλώσσης. Αἱ νῆσοι λοιπὸν καὶ τὰ ὄρη διαχωρίζονται τοὺς λαοὺς ἐκ τῆς συγκοινωνίας πρὸς τοὺς ξένους; καὶ τὰς πόλεις, αἵτινες διατρέψονται περιέρχουσι πλοῦτον ἀφθονον τοιοῦτον. Ο Ηλάτων περατήρει, διτις ἐν Ἀθηναῖς ἡ ἀρχαία καθαρότης διεσθιθη ἀφθορος ὑπὸ τῶν γυναικῶν. (26) Ωσαίτως καὶ τὴν σημερινην συμβαίνει ἐν Ἑλλάδι· διότι τὸ φύλλον τοῦτο, μόνιον πρεσέχον εἰς οἰκουρίας, διάγει μοναδικῆς, καὶ προσφέρει πραγματικὸν παραδειγμα τοῦ λεγομένου, ὑπὸ Κικέρωνος περὶ τῶν Ρωμαίων γυναικῶν, (27), διτις ἐπέχουσαι πολὺ τοῦ νὰ ἀκούωσι τοὺς φύλοιντας νὰ ἐκφράζονται μὲ τὴν διμίλιαν ητίς πρότερον αὐταῖς ἀδιδάχθη «ο δὲ Ὁμηρος σαφῶς διέκρινε ταύτην τὴν ιδιότητα τῆς γυναικείου λαλιᾶς», λέγον διτις εἰς τὸ βρέφος τοῦ Ἐκτορος ὃ ἐκαλεῖτο Αστυάντος, οἱ Τροιάδες ἀπέδιδον τὸ πάτριον ὄνομα Σκάμανδρον. (28)

ἌΝΩ ΣΥΝΟΙΚΙΑ.

Κατὰ τὴν βορρείαν πλευρὰν τοῦ Πάγου, λόφου ἡ βουνοῦ τῆς Σμύρνης, καῖται ἡ μετεωροτέρα τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης μερὶς, τῆς ὅποιας τὸ μέσον περίτου κατέχει ἡ λεγομένη Άιω Συνοικία [Ἐπάνω Μαχαλας]

25 Niccolini discor, in cui si ricerca qual parte aver possa il popolo nella formazione d' una lingua p. 45.

[26] Ἐν κρατούλω.

[27] L. C.

[28] Ιλιάς στ'. 82.

[23] Προείμον.

[24] Νιγρ. Γρηγ. ιστ. στ'. 82.

τῶν Γραικῶν, οὐδὲν ὑπερβαίνουσιν οἱ ἡμέτεροι τὸν λόφον αὐτὸν, ἐργάζουσιν ἐκ τῆς πόλεως εἰς προσκύνησιν τοῦ Προφήτου Ἡλίου κατὰ τὴν Μελητίαν κοιλάδα ὅπισθεν τοῦ λόφου, τὴν συντομωτέραν ὁδόν. Ἀλλη δὲ ὁδὸς μαχροτέρᾳ φέρει πρὸς τὸ αὐτὸν μέρος, ἢ περικάμπτουσα τὸν Πάγον πρὸς ἀνατολὰς παρὰ τὸ αὐτόθι βεῖθρον τοῦ Μέλητος. Οὕτως δὲ Προφήτης Ἡλίας χρησιμεύει πρὸς τις ἄλλοις ὀπισθιώτοτε εἰς τὴν ἀσφάλειαν καὶ ἔξημέρωσιν τῆς κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ τούτου, ληστευμένης ἄλλοτε συνεχῶς ὑπὸ τῶν λεγομένων Ζευκείων, [ἴσως Οὐσβέκων], λαῶν ὀρεινῶν, ἀρπαγούσιων τῆς ἐντὸς Άλυος Μικρᾶς Ἀσίας. Οἱ Προφήτης Ἡλίας συνδέει, ως εἶπεν, τὴν ἄνω Συνοικίαν μετὰ τῆς χριστιανικῆς κώμης Γιωνίας [Βαυζᾶ], κειμένης πέραν τοῦ ποταμοῦ, γεφυρωμένου αὐτῷθεν, διπισθεν τοῦ βασινοῦ Κορυφῆς πρὸς νότον ἀσφαλλίζων ἐτε ὀπεσοῦν ἀμφοτέρας ἀπὸ ληστρικᾶς ἐπιδρομάς.

Η ἄνω Συνοικία, περὶ ής δὲ λόγος, εἶναι ἀναμφίτισσή τοις λείψανον ἀρχαῖον, εὐγενὲς τοῦ παλαιοῦ τῆς Χριστιανικῆς Σμύρνης οἰκισμοῦ, διε πειθανῶς ἢ πόλεις αὐτῇ ἐξετείνετο ἀπὸ τὴν προειρημένην βορρείαν τοῦ Πάγου πλευράν μέχρι τῶν ἥγορῶν καὶ πρατηρίων (τοσαρσίων καὶ παζαρίων), καὶ τοῦ Λιμένος [Άλη Πισσα Βεραμά], νεωρείου κλειστοῦ, τὸ ὅποιον ἐγέμοισαν οἱ Τάταροι ἐπελθόντες κατὰ τὸ 1300 ἵστος, διε ποιεῖν Βενετοὶ καὶ ἄλλοι Δατῖνοι Σταυροφόροι, μαχόμενοι μᾶλλον διὰ τὴν σταύρωσιν καὶ φθορὰν τῆς Ανατολῆς, παρὰ διὰ τὴν ὡρέλειαν αὐτῆς, κατεῖχον τὸ Λιμενικὸν τείχισμα, τὸ κοινῶς λεγόμενον Κρομμυδόκαστρον, κατὰ τὴν βορρείαν ἐσχατιάν τῆς τότε πόλεως). Τὰ ἐκεῖθεν μέχρι τῆς Άγίας Φωτεινῆς καὶ ἐφεξῆς ἐκτίσθησαν καὶ ἐκατοικήθησαν μετὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, διότι κατὰ τὸ λεγόμενον Τρίστρατον (Τρίσδον, Εὔλληνος τείπειν), οἱ παλαιότεροι τῶν Περιοδευτῶν εὑρήκαν πολὺ μᾶλλον αἴχματαν Εὔλληνος κτιρίων ἐρείπια, τὰ ἀποιδὲν ὑπῆρχον οὐδὲ ἐφαίνοντο βέβαια, ἐὰν ἡτο κατοικημένον αὐτὸν τὸ μέρος κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους. Τὸ λεγόμενον Γερανεῖον, θέσις ἐνδιλέρα κατὰ τὴν περιφέρειαν τῆς τότε Σμύρνης κείμενον, ἐμφαίνει ἢ ἐρείπιον ἀρχαῖον, συχναζόμενον ὑπὸ πτεινῶν Γερανῶν, ἢ φρέαρ ἀντλούμενον ὑπὸ γερανοῦ μηχανῆς, οὗτος δὲ ἢ ἄλλως τόπον ἀκατοίκητον καὶ ίσως κηπευτόν. Η ἐπέκεινα Νέα Συνοικία [Καινούριος Μαχαλᾶς] καὶ αἱ Κοπρίαι ἀρκτικότερον εἶναι ἄλλαι ἀποδέξιαι, διτοι αἱ θέσεις αὗται ἡσαν πρότερον ἀκτιστοὶ καὶ ἀκατοίκητοι. Οἱ παρὰ τὸ Γερανεῖον ναὸς τοῦ Ἅγιου Πολυκάρπου τὸν ὅποιον κατέχουσιν νῦν οἱ Δατῖνοι, ἀνήκοντα πρότερον εἰς τοὺς ἡμετέρους, δεν ἀποδεικνύει ἀρχαῖαν κτίσιν κατὰ τὴν θέσιν αὐτὴν, διότι οἱ Σμυρναῖοι, τιμῶντες ως πολιούχον ἄγιον τὸν Πολύκαρπον, εἶχεν ίσως ἀρχαίστερον ἄλλον ναὸν ἀξιολυγώτερον ἐπεὶ τοῦ Πάγου παρὰ τὸ Αμφιθέατρον, ὃπου ἐμπρτύρησε καὶ ἐνταφίασθε ὡς ἄγιος, ἄλλα πειθανῶς, καταστραφέντος αὐτοῦ τοῦ ναοῦ ἐκ σειρᾶς ἢ μετασχηματισθέντος εἰς μουσουλμανικὸν τέλεον; ως συνέδη πολλαχοῦ, ἔκτισαν εἰς ἀνάγκης μετά

πολὺν χρόνον ἔχω τῆς τότε πόλεως τὸν προκείμενον ναὸν, ἐπειδὴ πάντοτε οἱ Σμυρναῖοι σέβονται τὸν Ἱερὸν Πολύκαρπον. Κατὰ τὴν θέσιν τῆς ἐκκλησίας τῶν Αρμενῶν, ἢ ὅποιας ὁμοίως ἀνήκειν ἄλλοτε εἰς τοὺς ἡμετέρους, εὐρέθησαν ἐρείπια καὶ λείψανα ναῶν ἢ ἄλλων κτιρίων τῆς ειδωλολατρικῆς ἢ τῆς χριστιανικῆς Σμύρνης, κειμένων πειθανῶς κατὰ τὴν περιφέρειαν τῆς τότε πόλεως, ὃπου μετὰ τῦτα συνφισθησαν κατ' ὀλίγον οἱ Αρμένοι. Αὐτὰ τὰ βυρσοδεψεῖα [Γαυπτάχανα], καὶ τὸ πλησίον Θωμανικὸν κοινοτάρφειον καὶ ὁ παραρρέων τοῦ Μέλητος ὄχετάς, (ὁ ὅποιος ἔρδευεν ίσως τοὺς κήπους καὶ τὰ πράστεια τῆς τότε πόλεως), ἀποδεικνύειν ἀποχρώντως τὰ ἐκεῖθεν ὅρια τῆς χριστιανικῆς τῶν Σμυρναίων πόλεως.

Η ἄνω Συνοικία τῶν Γραικῶν ἔχει σήμερον ως 450 οἰκογενεῖς καὶ Ἐκκλησίαν καλὴν τὸν Ἀγιον Ιωάννην Θεολόγον, καὶ τρία σχολεῖα Ἐλληνικόν, Ἀληλοοδιδακτικὸν ἀρρένων καὶ ἄλλο κορασίων, διευθυνόμενα καλῶς καὶ μετὰ ζῆλου ὑπὸ τῶν διδασκάλων εἰς τὸν Ἐφέρων. Εἴτε νερὰ ἰκανὰ καὶ καλὰ κατὰ πάστην τοῦ έπους ὥραν, καὶ ἀέρα καθαρότερον καὶ θέσην ὡραιοτάτην, ως θέσις ὑψηλή.

Αὐτοῦ κατέφουν ἄλλοτε πολλοὶ πλείονες Γραικικὲς οἰκογένειαι, καὶ ἐπ' ἐσχάτως ὁ μακαρίτης πρών Σμύρνης μητροπολίτης καὶ ἐπειτα Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Αὐθιμος ὁ Νάξιος.

Ἐχει δὲ ἡ ἄνω Συνοικία καὶ ἴδιαν μικρὰν ἀγοράν. Οἱ Ἀνωσυνοικιώται δύτες κατὰ φυσικὸν λόγον ὀλίγον ὑγιέστεροι, εὐειδέστεροι, φιλοπονώτεροι καὶ οἰκυνούστεροι τῶν Κατωσυνοικιωτῶν ἐν πάσῃ πόλει καὶ κώφρῳ τῆς οἰκουμένης, ἔχουσι καὶ τὸ προτέρημα, διτοι γεννώσι καὶ τρέφωσιν εὐκολότερον πολλὰ τέκνα, ζῶντες λειτότερον, σωτφρονέττερον, οἰκονομικότερον. Εἰς τὰ ὑψηλὰ ἐπιδίδουσε μᾶλλον καὶ ἡ παιδεία καὶ πάσα ἀρετή. Διὰ ταῦτα οἱ σοφοὶ καὶ ἐμπειροὶ ἀνθρώποι, ως καὶ οἱ ἱατροὶ, προτιμοῦσι παντοῦ τὰ ὑψηλὰ παρὰ τὰ χαμηλὰ καὶ ὑγρὰ τῶν πόλεων μέρη, καὶ τοιούτων μάλιστα, μεγάλων δηλαδὴ καὶ στενοχωρημένων πόλεων, οἷα η Σμύρνη. Καὶ διμος παραδόξως πολλοὶ Σμυρναῖοι πρακτήνωσιν ἀστότ χως τὸ οἰκοδομεῖν καὶ ζῆν κατὰ τὸ Αλίπεδον [Ποινταν καὶ τὴν Ἅγιαν Αἰκαταρίνην ἢ τὸν Ἅγιον Δημήτριον, καὶ τοι ἀπέχοντος ἐντεῦθεν ἀπὸ τὰς ἀγορὰς, διοτι ἔχουσι τὸ καθημερινὸν ἔργον, πλέον παρὰ ἐὰν ἡσαν κάτοικοι τῆς ἄνω Συνοικίας.

Προτρέπομεν τοὺς ἀγοραίους τῶν ἐμπόρων, τεχνίτην καὶ ἄλλων βιομηχάνων Σμυρναίων τοὺς ἔχοντας συμφέρον νὲ συνοικίζωνται πάλιν κατ' ὀλίγον εἰς τὴν ἄνω Συνοικίαν, ὃπου πρὸς τοὺς ἄλλοις ἀγαθοῖς εὐρίσκουσιν οἰκόπεδα εὐθυνά, μὴ ὑποπτεύμενοι τοῦ λοιποῦ τὰς περιεθνύσκας τῆς Σμύρνης ζημίας καὶ ἄλλας συμφοράς, αἱ ἀποιδὲν ἐπανέρχονται πλέον, καὶ καθιδρύοντες αὐτοῦ λιθόκτιστον, τὸν πρῶτον καὶ ἀναγκαῖον θεμέλιον πάσης εὐτυχοτητὸς γενεᾶς, τὸν φίλον οἰκον, ἀριστον φίλον.

Δειναγόρας.